

OLDTID OG MIDDELALDER

TØNNES BEKKER-NIELSEN: Bydannelse i det romerske Gallien. Århus, Historisk Revy, 1984. 128 s.

Forfatteren redegør i forordet for bogens indhold: »Undersøgelsens genstand er det overordnede bymønster med dets skiftende strukturer, ikke den enkelte by: man vil derfor ikke finde detaljerede topografiske eller lokalhistoriske skildringer af hvert enkelt gallisk bysamfund, der omtales. Når en række enkeltbyers historie rides op, er det fordi denne rummer træk, der kan bidrage til at belyse det samlede bymønsters udvikling. Bogens formål er dobbelt: dels at beskrive urbaniseringen indenfor en afgrænset del af det romerske Nordvesteuropa, dels at fremlægge og diskutere nogle moderne økonomiske og geografiske analysemodeller, der måske kan være til nytte i en sådan beskrivelse. I det afsluttende kapitel opstilles en model for den galliske provinsbys udvikling, og her angives også nogle mulige fremtidige tilgangsvinkler til studiet af denne«.

Forfatterens gennemgang af de økonomiske og geografiske analysemodeller er interessant. Det er et spændende udgangspunkt for bogens hovedafsnit, der er en case-study af byudviklingen i den del af Gallien, forfatteren kalder det romerske Burgund vel vidende, at det er et anakronistisk udtryk. Forfatteren har imidlertid i forordet netop afskåret sig fra at foretage en dyberegående analyse i det udvalgte område af de 5 byer, som han finder særlig interessante for forståelsen af byudviklingen i Gallien. Dette afsnit er derfor meget magert på trods af de mange centrale spørgsmål, der stilles. Problemet er, at forfatteren fejlagtigt tror, at analysemodellerne kan give svaret på disse spørgsmål. Det kan de selvsagt ikke. De kan være en inspiration for forskeren ved hans problemformuleringer og i hans undersøgelser. Men alene et minutiøst studium af kildematerialet kan give historikeren svaret på de spørgsmål, der rettes mod fortiden.

Ligeledes bogens omfang forhindrer naturligvis en sådan dyberegående analyse, og man kan derfor kun håbe på, at forfatteren på baggrund af de centrale spørgsmål, han har stillet, vil videreføre sine studier af de galliske byer under inddragelse af f.eks. det epigrafiske materiale, der er centralt for en undersøgelse af denne karakter.

Arne Søby Christensen

SIGNE ISAGER: Forpagtning af jord og bygninger i Athen. Attiske indskrifter. Kbh., Museum Tusculanums Forlag, 1983. 102 s.

Begrebet forpagtning er meget væsentligt for en dybere forståelse af både økonomiske og sociale sammenhænge i den antikke verden. Det er derfor med stor interesse, man gennemlæser Signe Isagers gennemgang af ialt 8 attiske indskrifter, som belyser dette emne for forskellige synsvinkler. Bogen henvender sig »til alle, der interesserer sig for den græske oldtid« (s. 8), og det forekommer derfor naturligt, at indskrifterne foreligger oversat og kommenterede. Ligeledes er bogen forsynet med en meget nyttig oversigt over problemer vedrørende epigrafisk forskning og – mere generelt – med en indføring i jordretslige forhold og forpagtningens terminologi. En fin bibliografi afslutter fremstillingen.

Som antallet af udvalgte indskrifter antyder, er bogens sigte forholdsvis begrænset, og Signe Isager kan ikke nå hele vejen om sit emne på dette – om end repræsentative – grundlag. Ikke desto mindre lykkes det gennem kommenteringen at fremhæve en række væsentlige træk ved græske samfundsforhold og ikke mindst at demonstrere, hvor vigtige kilder det epigrafiske materiale er til den antikke socialhistorie. Med Rostovtzeffs grundlæggende værk om det romerske forpagtningssystem *in mente*, kan der næppe herske tvivl om, at studiet af det antikke forpagtningssystem bør bygge på en forståelse af det græske. For det danske marked er Signe Isagers bog således efter anmelderens mening en god start, som gerne sås fulgt op.

Peter Ørsted

KNUD BANNING: Kalkmalerierne i Skånes, Hallands og Blekinges kirker 1100–1600. Kbh., G.E.C. Gad, 1985. 166 s., rigt illustreret. Kr. 195,20.

Denne lille bog er et godt eksempel på anvendt forskning. En gruppe studerende begyndte under Knud Bannings inspiration og ledelse 1965 på et næsten uoverkommeligt projekt, nemlig at registrere (og dermed ikonografisk fortolke) samtlige kalkmalerier i det middelalderlige Danmark. Det førte til en topografisk og en ikonografisk kalkmaleriregistrant som er et uvurderligt redskab for historikere, kunsthistorikere og mange andre. Og det førte 1970 til det lille glimrende tidsskrift »ICO – iconographisk post« ligesom til fire-bindsudgivelsen »A Catalogue of Wall-Paintings in the Churches of Medieval Denmark 1100–1600, Scania, Halland and Blekinge«, 1976–82, og det vil føre til mere. Disse bind behandler indgående alle de indsamlede oplysninger for de tre landsdeles vedkommende. Man kunne ønske sig de andre landsdeles malerier udgivet på samme måde.

Nu er skånebindenes oplysninger lagt til grund for denne populariserende, velillustrerede lille håndbog som naturligvis vil nå et langt større publikum end den videnskabelige udgave, bl.a. på grund af forfatterens sproglige veloplagthed og pædagogiske evner. Studentergruppens indsats har altså ikke kun været arbejde for elfenbenstårnet.

I virkeligheden er det en overordentlig vanskelig opgave Knud Banning har sat sig. »Det rigtige udbytte af bogen får man nok først, når man bruger den ude i kirker med kalkmalerier« (s. 9). Det er givetvis rigtigt, men alligevel forudsætter bogen også at man læser den fra A til Z, for der er flere steder sammenhænge som man kun fanger ved en helhedslæsning. Således er bogen bygget op kronologisk startende med Vä's malerier fra 2. fjerdedel af 1100-tallet sluttende med Ronnebys fra 1586. Derved er den en slags kunsthistorisk gennemgang med mange betragtninger der gælder udsmykningerne i bred almindelighed. Det rigtige udbytte får man først efter endt læsning af hele bogen – men det er jo ikke en dårlig kvalitet.

Man kan måske nok nogle steder undre sig over Knud Bannings udlægninger når de overskrider det ikonografiske niveau. Som en forklaring på at kalkmaleriregistrantens folk daterer de første romanske kalkmalerier tidligere end kunsthistorikere forud har gjort, skriver Knud Banning at »her i landet har man nemlig været flinke til at optage en del af, hvad den store internationale kirke havde at